

26.6.2014

Dnro 4412/4/13

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteri Piatta Skottman-Kivelä

MYÖS PÄIVÄKODEISSA USKONNON HARJOITTAMINEN TULEE JÄRJESTÄÄ PERUSTUSLAKIVALIOKUNNAN EDELLYTTÄMÄLLÄ TAVALLA

1 KANTELU

Pyysitte (Helsingin Vapaa-ajattelijat ry) kirjeessänne eduskunnan oikeusasiamiestä ottamaan kantaa siihen, miten kunnallisissa päiväkodeissa voi opettaa uskontoa lapsille niin, että kaikkien lasten ja perheiden uskonnonvapautta ja yhdenvertaisuutta kunnioitetaan.

Arvostelitte Helsingin kaupungin päiväkotia Pihlajamäen menettelyä järjestää toimintakaudella 2012–2013 neljä uskontoon liittyvää tapahtumaa (esimerkiksi pääsiäis- ja joulukirkko), joihin osallistumattomille lapsille ei järjestetty korvaavaa toimintaa. Kerroitte eräälle äidille ehdotetun, että hän pitäisi lapsensa kotona sinä aikana, kun muut lapset olivat kirkossa. Käsityksenne mukaan Helsingin päiväkodeissa on tavallista, että lapsia viedään pari kertaa vuodessa kirkkoon ja uskonnolliset ryhmät vierailevat päiväkodeissa.

Kerroitte muun ohella, että uskonnollisiin tilaisuuksiin osallistumattomille lapsille ei yleensä päiväkodeissa järjestetä samantasoista korvaavaa toimintaa, eikä muita uskontoja ja vakaumuksia esitellä tasapuolisesti. Lasten jakaminen ryhmiin perheen vakaumuksen perusteella on mielestänne segregatiota ja tilaisuuksista pois jääminen paljastaa lapsen erilaisen vakaumuksen. Päiväkotien käytännöt johtavat siihen, että muiden kuin kristittyjen perheiden uskonnonvapautta ja yhdenvertaisuutta loukataan ja vanhempien uskonnotonta vakaumusta ja oikeutta kasvattaa lapsensa sen mukaisesti väheksytään.

Piditte päivähoitolakia, valtakunnallisia varhaiskasvatuksen perusteita ja Helsingin kaupungin varhaiskasvatussuunnitelmaa ongelmallisina muun muassa siksi, että niiden perusteella voi saada käsityksen, että päiväkotien olisi tarkoitus kasvattaa lapsia ”uskovaisiksi”. Totesitte, että kasvatuksen päiväkodeissa on oltava tunnustuksetonta ja se tulisi olla vain päiväkodin oman henkilökunnan vastuulla. Päiväkodit pitäisi määrätä ainoastaan tutustuttamaan lapset suomalaiseen kulttuuriin liittyviin uskonnollisiin perinteisiin, ei opettamaan uskontojen sisältöä. Korostitte, että julkisten päiväkotien on oltava puolueettomia ja neutraaleja vakaumusten suhteen ja että uskonnon harjoittamiseen kasvattaminen tulee jättää kotien ja seurakuntien hoidettavaksi päiväkotien ulkopuolella.

2 SOVELLETTAVAT SÄÄNNÖKSET

Suomen perustuslain 6 §:n mukaan ihmiset ovat yhdenvertaisia lain edessä. Ketään ei saa ilman hyväksyttävää perustetta asettaa eri asemaan sukupuolen, iän, alkuperän, kielen, uskonnon, vakaumuksen, mielipiteen, terveydentilan, vammaisuuden tai muun henkilöön liittyvän syyn perusteella. Lapsia on kohdeltava tasa-arvoisesti yksilöinä, ja heidän tulee saada vaikuttaa itseään koskeviin asioihin kehitystään vastaavasti.

Suomen perustuslain 11 §:n mukaan jokaisella on uskonnon ja omantunnon vapaus. Uskonnon ja omantunnon vapauteen sisältyy oikeus tunnustaa ja harjoittaa uskontoa, oikeus ilmaista vakaumus ja oikeus kuulua tai olla kuulumatta uskonnolliseen yhdyskuntaan. Kukaan ei ole velvollinen osallistumaan omantuntonsa vastaisesti uskonnon harjoittamiseen.

Uskonnon ja omantunnon vapaus on myös useiden Suomen velvoittavien kansainvälisten sopimusten takaama ihmisoikeus (ks. KP -sopimus 18 artikla, EIS 9 artikla, YK:n lasten oikeuksien sopimus 14 artikla). Euroopan ihmisoikeussopimuksen 1 lisäpöytäkirjan 2 artiklan mukaan keneltäkään ei saa kieltää oikeutta koulutukseen. Hoitaessaan kasvatuksen ja opetuksen alalla omaksumiaan tehtäviä valtion tulee kunnioittaa vanhempien oikeutta varmistaa lapsilleen heidän omien uskonnollisten ja aatteellisten vakaumustensa mukainen kasvatustapa ja opetus.

Perustuslain 22 §:n mukaan julkisen vallan on turvattava perusoikeuksien ja ihmisoikeuksien toteutuminen.

Lasten päivähoidosta annetussa laissa (päivähoitolaki, 36/1973) tarkoitetaan päivähoidolla lapsen hoidon järjestämistä päiväkotihoidona, perhepäivähoitona, leikkitoimintana tai muuna päivähoitotoimintana (1 §).

Päivähoitolain 2 a §:n 1 momentin mukaan päivähoiton tavoitteena on tukea päivähoitossa olevien lasten koteja näiden kasvatustehtävässä ja yhdessä kotien kanssa edistää lapsen persoonallisuuden tasapainoista kehitystä. Mainitun säännöksen 3 momentin mukaan lapsen iän ja yksilöllisten tarpeiden mukaisesti päivähoiton tulee yleinen kulttuuriperinne huomioon ottaen edistää lapsen fyysistä, sosiaalista ja tunne-elämän kehitystä sekä tukea lapsen esteettistä, älyllistä, eettistä ja uskonnollista kasvatusta. Uskonnollisen kasvatuksen tukemisessa on kunnioitettava lapsen vanhempien tai holhoojan vakaumusta.

Lasten päivähoidosta annetun asetuksen 1 a §:n (1336/1994) mukaan lasten päivähoitolaissa annetun lain 2 a §:ssä tarkoitettuihin kasvatustavoitteisiin kuuluu myös suomen- tai ruotsinkielisten, saamelaisten, romanien ja eri maahanmuuttajaryhmien lasten oman kielen ja kulttuurin tukeminen yhteistyössä kyseisen kulttuurin edustajien kanssa.

Päivähoitoa ohjaavat valtioneuvoston periaatepäätös varhaiskasvatuksen valtakunnallisista linjauksista (Sosiaali- ja terveysministeriö, 2002) sekä sosiaali- ja terveysalan tutkimus- ja kehittämiskeskuksen laatimat varhaiskasvatussuunnitelman perusteet (Stakes/Oppaita 56, 2005). Valtioneuvoston periaatepäätöksessä korostetaan mm. kodin ja päiväkodin yhteistyötä. Valtakunnallisten varhaiskasvatussuunnitelman perusteiden mukaan yksi varhaiskasvatuksen sisällöllisistä orientaatioista on uskonnollis-katsomuksellinen orientaatio, jonka ytimen muodostavat uskonnolliset, hengelliset ja henkiset asiat ja ilmiöt seuraavasti (s.29):

Lapsen oman uskonnon tai katsomuksen perinteeseen sekä tapoihin ja käytäntöihin perehdytään ja hänelle tarjotaan mahdollisuus hiljaisuuteen ja ihmettelyyn, kyselemiseen ja pohdintaan. Lapsen herkkyyttä ja kykyä ymmärtää sanatonta ja symbolista kunnioitetaan, tuetaan ja vahvistetaan. Lapsia lähellä olevien erilaisten uskontojen ja katsomusten tapoihin tutustutaan. Lapsen varhaiskasvatussuunnitelmassa sovitaan vanhempien kanssa uskonnollis-katsomuksellisen orientaation lapsikohtaisesta sisällöstä (s. 29).

Päiväkodeissa järjestetään myös esiopetusta. Perusopetuslain 1 §:n (1136/2003) ja päivähoitolain 1 a §:n mukaan kunnallisen päivähoiton yhteydessä annettuun esiopetukseen sovelletaan perusopetuslakia ja päivähoitolakia. Valtioneuvoston asetuksessa (422/2012) säädetään muun ohella perusopetuslaissa tarkoitetun esiopetuksen yleisistä valtakunnallisista tavoitteista. Perusopetusta koskevista säännöksistä esiopetukseen ei sovelleta esimerkiksi

uskonnon ja elämänkatsomustiedon oppiaineiden opetusta koskevaa 13 §:ää (ks. HE 91/1999). Uskontoa koskevaan esiopetukseen sovelletaan kuitenkin Opetushallituksen vuonna 2010 vahvistamia esiopetuksen opetussuunnitelman perusteita.

Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa on muun ohella todettu, että uskonnon ja omantunnon vapaus on perustuslain 11 §:n turvaama oikeus, jota esiopetusikäisten kohdalla käyttää huoltaja. Esiopetukseen sisältyy eettistä kasvatusta ja kulttuurista katsomuskasvatusta. Perustuslain 6 §:n säännösten puitteissa esiopetukseen sisältyy myös uskontokasvatusta ja sille vaihtoehtoista elämänkatsomustietokasvatusta. Huoltajan valinnan mukaan lapsi osallistuu tällöin joko järjestettyyn uskontokasvatukseen, elämänkatsomustietokasvatukseen tai muuhun opetukseen. Tiettyyn uskontokuntaan kuuluvien tai uskontokuntiin kuulumattomien lasten vähäisestä määrästä tai muusta erityisestä opetuksen järjestämiseen liittyvästä hyväksyttävästä syystä, esiopetuksen järjestäjä voi päättää, ettei kyseisen uskontokunnan tunnustuksen mukaista uskontokasvatusta tai elämänkatsomustietokasvatusta järjestetä. Uskontokasvatuksen tavoitteena on mahdollisuus kohdata uskontoon liittyviä asioita ja tutustua uskonnollisiin juhliin sekä siihen, miten ja miksi niitä vietetään. Tavoitteena on myös antaa mahdollisuus tutustua oman uskonnon keskeisiin sisältöihin.

3

OIKEUSASIAMIEHEN TEHTÄVÄT JA TOIMIVALTA

Eduskunnan oikeusasiamiehen tehtävänä on valvoa, että tuomioistuimet ja muut viranomaiset sekä virkamiehet, julkisyhteisön työntekijät ja muutkin julkista tehtävää hoitaessaan noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Oikeusasiamies ryhtyy hänelle tehdyn kantelun johdosta niihin toimenpiteisiin, joihin hän katsoo olevan aiheita lain noudattamisen, oikeusturvan tai perus- ja ihmisoikeuksien toteutumisen kannalta.

Yksi kantelun tutkimisen edellytyksistä on, että kirjoitus on riittävän yksilöity. Kirjoituksesta tulee selkeästi ilmetä, kenen tai minkä viranomaisen tai kenen virkamiehen menettelyä arvostelu koskee, mitä menettelyä tai päätöstä kantelija pitää lainvastaisena, milloin menettely tai päätös on tehty ja miksi kantelija pitää menettelyä tai päätöstä lainvastaisena. Koska tässä tapauksessa yksittäistä päiväkotia koskevat tiedot eivät ole kovin yksityiskohtaisia, käsittelen asiaa jatkossa ensisijaisesti yleisellä tasolla.

Eduskunnan oikeusasiamiehen toimivallasta puhuttaessa on myös syytä todeta, että laillisuusvalvontatehtävän puitteissa oikeusasiamies ei voi ottaa kantaa tai puuttua eduskunnan lainsäädäntötoimintaan eikä sen taustalla olevaan yhteiskuntapoliittiseen päätöksentekoon.

4

ARVIOINTI

4.1

Katsomuskasvatus ja uskonnolliset tilaisuudet päiväkodeissa

Päivähoidossa ja esiopetuksessa annettava uskonto- ja muu katsomuskasvatus perustuu valtakunnallisiin varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen opetussuunnitelmien perusteisiin, jotka ovat lähtökohtana vastaaville kuntakohtaisille suunnitelmille sekä kuntien opetus- ja päivähoitoyksiköiden omille suunnitelmille. Yksilötasolla lapsen varhaiskasvatussuunnitelma ja lapsen esiopetuksen suunnitelma laaditaan yhdessä huoltajien kanssa, ja ne ohjaavat lapsikohtaisesti varhaiskasvatuksen ja esiopetuksen toteuttamista. Päivähoidon ja esiopetuksen järjestäjien tulee toteuttaa toimintansa näiden suunnitelmien mukaisesti.

Perustuslain 6 § sisältää uskontoon tai vakaumukseen perustuvan syrjinnän kiellon, josta seuraa julkisen vallan käyttöön kohdistuva velvoite kohdella tasapuolisesti kaikkia uskonnollisia yhdyskuntia tai maailmankatsomuksellisia suuntauksia. Uskonnonvapaus edellyttää perusoikeusuudistuksen esitöiden mukaan (HE 309/1993 vp, s. 55—56) yksilön mahdollisuutta saada uskonnollista tai elämäkatsomuksellista opetusta. Opetuksessa ja kasvatuksessa tulee yleisesti kunnioittaa yksilön vakaumusta, lapsen oikeuksia ja huoltajan oikeutta vastata lapsen kehityksestä.

Euroopan ihmisoikeustuomioistuin (EIT) on yleisesti uskonnonvapautta ja erityisesti ensimmäisen lisäpöytäkirjan 2 artiklaa koskevassa ratkaisukäytännössään korostanut sopimusvaltioiden laajaa harkintamarginaalia, minkä vuoksi sopimusvaltiot voivat pitkälti itse määrittellä sen, miten ne opetuksen ja koulutuksen alalla ottavat huomioon vanhempien oikeuden varmistaa lapsilleen heidän vakaumustensa mukainen kasvatusta ja opetusta. Samalla kun EIT on katsonut opetussuunnitelmien sisällön kuuluvan valtion harkintamarginaaliin, se on korostanut valtion velvoitetta huolehtia siitä, että opetusta ja koulutusta annetaan objektiivisella, kriittisellä ja moniarvoisella tavalla.

Euroopan ihmisoikeussopimuksen (EIS) 1 lisäpöytäkirjan 2 artiklassa todetaan valtion velvoite kunnioittaa vanhempien oikeutta varmistaa lapsilleen heidän omien uskonnollisten ja aatteellisten vakaumustensa mukainen kasvatusta ja opetusta. Oikeuskirjallisuudessa on todettu (ks. Hirvelä - Heikkilä: Ihmisoikeudet - käsikirja EIT:n oikeuskäytäntöön 2013, s. 502), että kasvatusta tarkoittaa sitä kokonaisuutta, jossa aikuiset välittävät lapsille uskomuksia, vakaumuksia, kulttuuria ja arvoja. Opettaminen viittaa erityisesti tiedollisen ja älyllisen kehityksen elementteihin. Kunnioittaminen puolestaan tarkoittaa enemmän kuin pelkkää vanhempien käsitysten tiedostamista ja huomioon ottamista ja merkitsee valtion positiivista velvollisuutta ryhtyä toimenpiteisiin vanhempien vakaumusta kunnioittavan opetuksen suhteen.

Näkemykseni mukaan kuntien järjestämässä ja valvomassa varhaiskasvatuksessa on kyse sellaisesta hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuudesta, että EIT:n uskonnon- ja omantunnon vapautta kouluissa koskevat ratkaisut voidaan huomioida arvioitaessa katsomuskasvatusta ja uskonnon harjoittamista päiväkodeissa.

Tapauksessa Folgerö ym. EIT totesi muun ohella, että EIS 1 lisäpöytäkirjan 2 artikla ei perustanut vanhemmille oikeutta vaatia, että heidän lapsensa tulisi pitää uskonnosta ja elämäkatsomustiedosta tietämättöminä. Valtion täytyi huolehtia opetusohjelman otetun aineen opettamisesta objektiivisella, kriittisellä ja pluralistisella tavalla. Valtio ei saanut pyrkiä sellaiseen käännöttämiseen, joka voisi loukata vanhempien uskonnollisia ja elämäkatsomuksellisia vakaumuksia. Kokonaisharkinnassa EIT katsoi, että vastaajavaltio Norja ei ollut huolehtinut riittävästi siitä, että opetusohjelmassa tarkoitettua tietoa olisi tarjottu objektiivisella, kriittisellä ja pluralistisella tavalla.

Lainsäädännössä ja viranomaisten katsomuksellisen kasvatuksen ohjauksessa painottuu varhaiskasvatuksen sekä päiväkodin toimesta toteutuvan esiopetuksen kohdalla vanhempien vakaumuksen kunnioittaminen heidän valintansa mukaisesti. Katsomuskasvatuksen sisältönä on muun ohella oman uskonnon tai katsomuksen perinteeseen sekä tapoihin perehtyminen muun muassa uskonnollisiin juhliin osallistumalla. Etenkin päiväkodin varhaiskasvatuksen tavoitteissa nousee esiin lapselle tarjottava tilaisuus ihmettelyyn, kyselemiseen ja pohdintaan. Kaiken kaikkiaan uskontokasvatuksen tavoitteet jäävät kuitenkin varsin väljiksi ja ne on mahdollista toteuttaa hyvinkin eri tavoin järjestetyssä katsomuksellisessa kasvatuksessa.

Pyysitte kirjeessänne yleisellä tasolla eduskunnan oikeusasiamiestä ottamaan siihen, miten kunnallisissa päiväkodeissa voi opettaa uskontoa lapsille. Totean, että oikeusasiamies ei anna viranomaisille yleisiä ohjeita tai määräyksiä siitä, kuinka niiden tulisi toimia harkintavaltaansa kuuluvissa asioissa. Kunnat opetuksen järjestäjinä vastaavat siitä, että niiden järjestämät

palvelut täyttävät lainsäädännön ja esimerkiksi Opetushallituksen hyväksymien esiopetussuunnitelmien perusteiden asettamat vaatimukset.

Kunnan tulee siten valvoa, että päiväkodeissa järjestettävä hoito, kasvatusta ja opetus ovat toimintaa säätelevän lainsäädännön ja sen perusteella asetettujen katsomuksellisen kasvatuksen tavoitteiden mukaisia. Päiväkotien toiminnassa ja niitä koskevassa ohjauksessa on huolehdittava siitä, että keskeiset Euroopan ihmisoikeustuomioistuimen käytännöstä ilmenevät periaatteet, kuten indoktrinaation kieltäminen, julkisen vallan neutraalisuuden vaatimus sekä uskonnollinen suvaitsevaisuus ja moniarvoisuus huomioidaan (vrt. PeVL 272014 vp). Uskonnollisen kasvatuksen tukemisessa on kunnioitettava lapsen vanhempien tai holhoojan vakaumusta ja opetuksessa tulee olla aktiivisessa ja aloitteellisessa yhteistyössä vanhempien kanssa. Vaikka oikeus katsomuksellisen vakaumuksen kunnioittamiseen kuuluu vanhempien oikeuksiin, on kyse samalla lapsen uskonnonvapaudesta, jonka käyttämisestä vanhemmat voivat ohjata sopusoinnussa lapsen kehitystason kanssa ja hänen näkemyksiään kunnioittaen (ks. YK:n lasten oikeuksien sopimuksen 12 ja 14 artiklat).

Viitataan täältä osin myös eduskunnan perustuslakivaliokunnan mietintöön (2/2014 vp), jossa perustuslakivaliokunta otti perustuslain ja kansainvälisten ihmisoikeussopimusten näkökulmasta kantaa uskonnon ja omantunnon vapauden huomioon ottamiseen koulujen tilaisuuksissa. Mietinnössä todetaan muun ohella seuraavaa.

Perustuslakivaliokunta ei liioin pidä uskonnon ja omantunnon vapauden kannalta ongelmallisina vuotuisia, esimerkiksi juhlapyhien viettoon liittyviä jumalanpalveluksia tai muita vastaavia uskonnon harjoittamiseksi katsottavia tilaisuuksia, joista tiedotetaan etukäteen ja joihin osallistuminen on kaikille vapaaehtoista. Sellaiset uskonnon harjoittamiseksi katsottavat tilaisuudet (esim. sisällöltään uskonnolliset päivänavaukset ja ohjatut ruokarukoukset), joita mahdollisesti järjestetään osana koulun normaalia päivittäistä toimintaa, voivat sen sijaan muodostua etenkin julkisen vallan neutraalisuuden vaatimuksen ja indoktrinaatiokiellon näkökulmasta ongelmallisiksi. Jos koulussa järjestetään uskonnollisia päivänavauksia, tulee myös näiden ajankohdista tiedottaa etukäteen ja samalla huolehtia, että jokaisella on mahdollisuus olla osallistumatta näihin tilaisuuksiin.

Perustuslakivaliokunnan mielestä on kaiken kaikkiaan olennaista, että oppilaalle tai hänen huoltajalleen jää todellinen ja aito vapaus valita, osallistuuko oppilas uskonnollista ainesta sisältäviin koulun tilaisuuksiin. Koulujen on tilaisuuksien aikana mahdollisuuksien mukaan järjestettävä vaihtoehtoja ja mielekästä toimintaa. Lisäksi julkisen vallan on pyrittävä turvaamaan se, että tilaisuuksiin osallistumisesta tai osallistumatta jättämisestä ei aiheudu oppilaalle leimautumista tai muita haitallisia seurauksia.

Tässä yhteydessä totean, että Opetushallitus on käynnistänyt valtioneuvoston asetuksen (422/2012) pohjalta opetussuunnitelman perusteiden valmistelun esiopetusta, perusopetusta ja lisäopetusta varten. Uudet esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet valmistuvat vuoden 2014 loppuun mennessä.

Lisäksi Opetus- ja kulttuuriministeriö asetti joulukuussa 2012 työryhmän uudistamaan päivähoitoa koskevia säädöksiä. Varhaiskasvatusta koskevan lainsäädännön uudistamistyöryhmän esityksen (Opetus- ja kulttuuriministeriön työryhmämuistioita ja selvityksiä 2014:11) 3 §:ssä säädettäisiin varhaiskasvatuksen tavoitteista. Esitetyn säännöksen perustelujen mukaan tarkoituksena on ajantasaistaa ja modernisoida nykyisen päivähoitolain tavoitteita. Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet esitetään Opetushallituksen laadittavaksi ja velvoittavasti noudatettavaksi. Paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelma esitetään myös laadittavaksi velvoittavina.

Nähdäkseni lain jatkovalmistelussa ja velvoittavia varhaiskasvatussuunnitelman perusteita laadittaessa voitaisiin perustuslakivaliokunnan mietinnöstä (2/2014 vp) ilmenevät näkökohdat

huomioiden arvioida, mitä ohjausta varhaiskasvatuksen järjestäjille ja päiväkodeille olisi perusteltua antaa katsomuskasvatukseen ja päiväkotien muuhun uskonnolliseen ja katsomukselliseen toimintaan liittyen.

4.2

Helsingin koillisen varhaiskasvatusalueen käytäntö

Helsingin kaupungin vuonna 2007 hyväksytyn varhaiskasvatussuunnitelman mukaan hoidon, kasvatuksen ja opetuksen kokonaisuus toteuttaa lapsen oikeutta oppimiseen ja henkilökohtaiseen hyvinvointiin. Tähän kokonaisuuteen kuuluu myös esiopetus. Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma korostaa kasvatuskumppanuutta osana vanhempien oikeutta osallisuuteen varhaiskasvatuksessa. Helsingin varhaiskasvatussuunnitelmassa todetaan muun ohella (kohta 1.2: Helsinkiläisyys, suomalaisuus ja monikulttuurisuus), että varhaiskasvatuksessa lapsi tutustuu vanhempien kanssa sovitulla tavalla uskonnollisiin kysymyksiin. Lapsia ohjataan toisen vakaumuksen ja kulttuurin kunnioittamiseen. Monikulttuurisessa Helsingissä, jossa on monia uskontoja, elämäkatsomuksia, tapoja ja tottumuksia, pääpaino on eettisessä kasvatuksessa.

Päiväkoti Pihlajamäen varhaiskasvatussuunnitelmassa (ks. http://www.hel.fi/hki/Vaka/fi/P_iv_kotihoito/P_iv_koti+Pihlajam_ki) on muun ohella korostettu yhteistyötä lasten vanhempien kanssa eri kieli- ja kulttuuritaustaisten lasten varhaiskasvatuksessa. Vanhempien kanssa käytävissä keskusteluissa sovitaan lapsen katsomuskasvatukseen liittyvistä arjen käytännöistä. Kohdassa 9.1 (Kasvatuskumppanuus) on todettu, että lapsen hoidon alkamisen jälkeen käydään aloituskeskustelu, jossa yhdessä vanhempien kanssa pohditaan lapsen hoitoon ja kasvatukseen liittyviä asioita. Varhaiskasvatuksessa toiminnalle asetettavat tavoitteet lähtevät lapsen kehityksestä ja yksilöllisistä tarpeista, jotka vanhemmat parhaiten tietävät. Vanhempien ja perheiden arvoista keskustellaan tehtäessä yhdessä lapsen varhaiskasvatussuunnitelmaa, jonka toteutumista arvioidaan ja siihen sisällytettyjä tavoitteita tarkistetaan vuosittain.

Helsingin varhaiskasvatusviraston koillisen varhaiskasvatusalueen päälliköltä 23.6.2014 saatujen tietojen mukaan Päiväkoti Pihlajamäen on monikulttuurinen päiväkotitoiminta, jossa esiintyy monien eri katsomusten ja uskontojen kirjo. Hänen näkemyksensä mukaan päiväkodissa on löydetty hyvät käytänteet, jotka mahdollistavat eri vakaumusten kunnioittamisen. Hänen tiedossaan ei ole, että vanhemmat olisivat olleet tyytymättömiä päiväkodin toimintatapoihin tältä osin. Helsingin päiväkodeissa ei ole oletusarvona, että kaikki lapset osallistuisivat uskonnollisia piirteitä sisältyviin tilaisuuksiin. Näistä asioista sovitaan perheen vakaumusta kunnioittaen ja yhteistyössä vanhempien kanssa kaupungin ja päiväkodin varhaiskasvatussuunnitelmissa kuvatulla tavalla. Edelleen Helsingin varhaiskasvatusviraston koillisen varhaiskasvatusalueen päällikön mukaan päiväkodit tiedottavat etukäteen kirjallisilla tiedotteilla, suullisesti suoraan vanhemmille tai verkkosivuillaan tilaisuuksista, joissa on uskonnollista sisältöä. Niille lapsille, jotka eivät osallistu tilaisuuksiin järjestetään muuta mielekästä ja tavoitteellista toimintaa, jonka suunnittelussa huomioidaan vanhempien toiveet.

5

JOHTOPÄÄTÖKSET

Ensiksi totean, että saatujen tietojen perusteella ja erityisesti ottaen huomioon kantelussa esitettyjen väitteiden yleisluontoisuus asiassa ei ole ilmennyt yksilöityä eduskunnan oikeusasiamiehen laillisuusvalvonnallisia toimenpiteitä edellyttävää Helsingin varhaiskasvatusviraston tai päiväkotitoiminnan Pihlajamäen lainvastaista tai virheellistä menettelyä.

Toiseksi totean kohdassa 4.1 esitetyllä tavalla, että Opetushallitus on käynnistänyt opetussuunnitelman perusteiden valmistelun esiopetusta, perusopetusta ja lisäopetusta

varten. Uudet esiopetuksen opetussuunnitelman perusteet valmistuvat vuoden 2014 loppuun mennessä.

Opetus- ja kulttuuriministeriö valmistelee parhaillaan myös päivähoitoa koskevien säädösten uudistamista. Uudistuksen tarkoituksena on ajantasaistaa ja modernisoida nykyisen päivähoitolain tavoitteet. Tähän liittyen esitetään, että varhaiskasvatussuunnitelman perusteet laatisi Opetushallitus ja ne olisivat velvoittavia. Samoin paikallinen varhaiskasvatussuunnitelma ja lapsen varhaiskasvatussuunnitelma esitetään laadittavaksi velvoittavina.

Käsitykseni mukaan lainsäädännön valmistelussa ja laadittaessa varhaiskasvatussuunnitelman perusteita tulee ottaa huomioon perustuslakivaliokunnan mietinnöstä (2/2014 vp) ilmenevät näkökohdat. Tähän liittyen varhaiskasvatuksen järjestäjille ja päiväkodeille tulisi antaa asianmukainen katsomuskasvatukseen ja päiväkotien muuhun uskonnolliseen ja katsomukselliseen toimintaan liittyvä ohjaus perustuslakivaliokunnan esittämien suuntaviivojen mukaisesti.

Saatan käsitykseni Opetus- ja kulttuuriministeriön, Opetushallituksen sekä Helsingin kaupungin varhaiskasvatusviraston tietoon lähettämällä niille jäljennökset tästä vastauksesta.